

สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยของรัฐ

รวิวรรณ เฝ้ากัณหา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปันติ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2548

ISBN 974-384-249-7

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ รวีวรรณ เผ่ากัณหา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม รอดประเสริฐ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทราวดี เขียวพิเชฐ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬาลักษณ์ บาร์มี)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม รอดประเสริฐ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทราวดี เขียวพิเชฐ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬาลักษณ์ บาร์มี)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวดี สกุลดู)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่...๕๔...เดือน...พฤษภาคม... พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ประชุม รอดประเสริฐ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทราวดี เขียวพิเชฐ อาจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬาลักษณ์ บารมี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาชี้แนะ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงความถูกต้องสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ประนอม โอทกานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จันทรประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ อิศระมาลัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาลทุกท่านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและให้ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ตลอดจนผู้บริหารและอาจารย์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ที่กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินไปได้จนแล้วเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ได้ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอขอบคุณในน้ำใจ อันเป็นกำลังใจของเพื่อน พี่น้องอาจารย์พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ ทั้ง 10 สถาบัน ที่ให้ความช่วยเหลือ ประสานงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

คุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบแด่บุพการี ครู-อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้ซึ่งให้ความรู้ ให้โอกาส ให้พลัง อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการศึกษาระดับคุณวุฒิปันธิตให้เกิดผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

รวีวรรณ เผ่ากัณหา

42810036: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: สมรรถนะทางการบริหาร/ ผู้บริหารระดับภาควิชา/ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์/
มหาวิทยาลัยของรัฐ

รวิวรรณ เผ่ากัณหา: สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชา
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ (MANAGEMENT COMPETENCIES OF THE
DEPARTMENT HEADS IN THE FACULTY OF NURSING OF THE GOVERNMENT
UNIVERSITIES) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: ประชุม รอดประเสริฐ, Ed.D., สุนทราวดี
ธีรพิเชฐ, ก.ด., เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม, ก.ด., สมโภชน์ อเนกสุข, กศ.ด., จุฬาลักษณ์ บารมี,
Ph.D. 183 หน้า. ปี พ.ศ. 2548. ISBN 974-384-249-7

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะทางการบริหารและรูปแบบ
การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยของรัฐ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนารอบแนวคิดสมรรถนะ 2) การศึกษา
องค์ประกอบสมรรถนะ 3) การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารและ
อาจารย์พยาบาล โดยกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลหลัก 28 คน กลุ่ม
ตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2 เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม 300 คน และกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 3 เป็น
ผู้บริหารการศึกษาพยาบาล 17 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
และแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชาพยาบาล
ศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยสรุปได้
ดังนี้

1. องค์ประกอบสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชาพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบด้วยสมรรถนะที่สำคัญ 10 ด้าน โดยสมรรถนะที่ต้องได้รับการ
พัฒนาลำดับต้น ได้แก่ สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ ด้านการพัฒนาอาจารย์ ด้านการพัฒนาวิชาชีพ
ด้านบริหารการวิจัยและบริการ ด้านการบริหาร การสอน

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชา
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐควรประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์เชิง
นโยบาย ยุทธศาสตร์เชิงกระบวนการพัฒนา และยุทธศาสตร์เชิงผลลัพธ์

42810036: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ed.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MANAGEMENT COMPETENCIES/ DEPARTMENT HEADS/ FACULTY OF NURSING/ GOVERNMENT UNIVERSITIES.

RAWEEWAN PAOKANHA: MANAGEMENT COMPETENCIES OF THE DEPARTMENT HEADS IN THE FACULTY OF NURSING OF THE GOVERNMENT UNIVERSITIES. DISSERTATION ADVISORS: PRACHOOM RODPRASERT, Ed.D., SUNTHARAWADEE THEINPICHER, Ph.D., CHAROENWIT SOMPONGTAM, Ph.D., SOMPOCH ANEGASUKHA, Ed.D., JULALUK BARAMEE, Ph.D. 183 P. 2005. ISBN 974-384-249-7

The purposes of this study were to determine the components regarding the core management competencies among the department heads working in faculty of nursing in the government universities. The study involved three stages: first, the development of competency conceptual frame work, in which the data were obtained from 28 key informants; second, a study of the competencies components, in which the data were obtained from 300 nursing faculties; third, the development of a model for management competencies, in which the data were obtained from 17 nursing education administrators. The data for the first and the third stage were collected through interview using the semi- structured questions and the data for the second stages were collected through self report questionnaire which was related to the expectation for the core competencies of the department heads. Data were subjected to content and factor analyses. The findings revealed as follows:

1. Ten components regarding the management competencies of the department heads were obtained. However, but the following five competencies should be prior developed: leadership, faculty development, nursing professional development, research management and academic services, and teaching management.
2. The model for developing the management competencies of the department heads comprised of three conceptual strategies as follows: the policy strategy, the development process strategy, and the outcome strategy.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
คำถามในการวิจัย.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ตอนที่ 1 การบริหารงานของมหาวิทยาลัยระดับภาควิชา	14
ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ในประเทศไทย	25
ตอนที่ 3 สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
การวิเคราะห์ข้อมูล	69
สถิติใช้ในการวิจัย.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	72
ผลการดำเนินการวิจัย.....	72
5 สรุปและอภิปรายผล	106
สรุปผลการวิจัย	106
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา	123
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	139
ภาคผนวก ก.....	140
ภาคผนวก ข.....	144
ภาคผนวก ค.....	146
ภาคผนวก ง.....	148
ภาคผนวก จ.....	150
ภาคผนวก ฉ.....	162
ภาคผนวก ช.....	165
ภาคผนวก ซ.....	173
ภาคผนวก ฌ.....	181
ประวัติย่อของผู้วิจัย	183

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำแนกตามสถาบัน...	65
2	องค์ประกอบสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชา พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ	74
3	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าไอเกนขององค์ประกอบ ที่ 1 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ	76
4	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านการพัฒนาอาจารย์	77
5	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการพัฒนาวิชาชีพ	79
6	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านการบริหารการวิจัยและบริการวิชาการ	80
7	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 5 สมรรถนะด้านการบริหารการสอน	81
8	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 6 สมรรถนะด้านการบริหารงบประมาณ	82
9	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบและค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 7 สมรรถนะด้านการวางแผนกลยุทธ์	83
10	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 8 สมรรถนะด้านการประเมินและพัฒนางาน	84
11	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 9 สมรรถนะด้านการสื่อสาร	85
12	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ และค่าไอเกน ขององค์ประกอบที่ 10 สมรรถนะด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร	86
13	จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และ ตำแหน่งทางวิชาการ	163
14	จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์จำแนกตำแหน่งบริหาร	164

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 จำนวนและ ร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบในการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา.....	166
16 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาหรือเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับภาควิชา	167
17 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมเข้าสู่ตำแหน่ง.....	168
18 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารระดับภาควิชา.....	169
19 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ควรพัฒนา.....	170
20 จำนวน และร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นระยะเวลาที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการจัดฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารระดับภาควิชาเมื่อดำรงตำแหน่ง.....	171
21 ความถี่ และร้อยละของผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา.....	172

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย.....	9
2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	63
3 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารระดับภาควิชา สาขาวิชา พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ.....	105